

TRAKYA'DA VEJETASYON DEVRESİ VE BU DEVREDEKİ YAĞIŞLAR

Duran AYDINÖZÜ

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kastamonu

Özet

Bu makalede 1929–2006 dönemindeki verilere göre Trakya'daki meteoroloji istasyonlarında vejetasyon devresinin süreleri belirlenmeye çalışılmıştır. Sürenin belirlenmesinde kriter değer olarak, günlük ortalama sıcaklığı 8°'nin üstündeki sıcaklıklar esas alınmıştır. Buna göre Trakya'da vejetasyon devresi, iç kesimlerde 8 ay, kıyı bölgelerinde 9 ay civarındadır. Vejetasyon devresindeki yağışlar ise bütün istasyonlarda yıllık yağış tutarının yarısından fazladır.

Anahtar Kelimeler:Trakya, Yağış, Bitki Örtüsü

Vegetation period and rainfalls during in this time in Trakya (Thrace)

Abstract

In this article we tried to put out the vegetation period in the meteorological stations of Trakya (Thrace), by using the values of the years between 1929-2006. We used mean daily temperatures above 8° C, for determining this period. According to this data, the vegetation period of Trakya is 8 months in inner parts and about 9 months in costal regions. The rainfall amounts in the vegetation period, are more than half of mean yearly rainfalls in all meteorological stations.

KEY WORDS: Trakya (Thrace), rain, vegetation

1. Giriş

Bitki hayatı için yıllık yağış tutarı yanında, vejetasyon devresinde düşen yağışların payı büyük önem taşır. Bilindiği gibi vejetasyon devresi, bitkilerde büyümeyi başlatan sıcaklıkla, büyümenin durduğu sıcaklıklar arasında geçen süredir. Bu değer, her bitkiye ve her bölgeye göre az çok fark etmekle beraber, bitkilerin yetişme şartlarıyla ilgili çalışmalarda, genelde 5° alt sınır, 10° üst sınır olarak kullanılmaktadır. Rubner'e göre vejetasyon devresi, sıcaklığın 10° nin başlangıç ve bitimi arasında geçen süredir¹. Erinç, vejetasyon devresi süresinin belirlenmesinde 5° nin üstünde olan günlerle 8° nin üstünde olan günlerin ortalamasını esas almaktadır². Tivy, bu devrenin başlangıç ve bitiş sıcaklığı olarak 42–43 F°'ı (6° civarı) kabul etmektedir³. Atalay ise vejetasyon sürelerinin dağılımını Türkiye'ye uyguladığı çalışmasını, günlük ortalama sıcaklığı 8° nin üstünde olan günlere göre yapmıştır⁴. Atalay, kriter olarak aldığı değerlerin süreklilik göstermesi görüşündedir⁵.

“Trakya'nın Bitki Coğrafyası” adlı çalışmasında vejetasyon devresini, Rubner'in kabul ettiği 10°'yi esas alarak ve 1929–1970 dönemindeki meteorolojik verileri kullanarak tespit eden Dönmez, daha sonraki yıllarda yönettiği doktora tezlerinde, bitkilerde büyümeyi başlatan ve sona erdiren sıcaklık değeri için, bu konudaki diğer araştırmacıların, özellikle Atalay'ın çalışmasını gözönünde tutarak ancak Atalay'dan farklı olarak, kısa süreli sapmaların bitki gelişmesini engellemeyeceğini, bu yüzden kriter sıcaklıkta süreklilik aranmasının gerekli olmadığını savunarak 8°'yi önermiş, bu satırların yazarı da “ Küre Dağları Doğu Kesiminin Bitki Coğrafyası” adlı doktora tezinde, vejetasyon devresini 8°'ye göre belirlemiştir.

Trakya'da Vejetasyon Devresindeki Yağışlar:

Dönmez'in, vejetasyon devresinin tespitinde Rubner'e atfen kullandığı kriter (10°) yerine, 8°'yi benimsemesi, çalışmasında kullandığı 1929–1970 dönemine ait meteorolojik verilerin üzerinden 35 yıl gibi oldukça uzun bir sürenin geçmiş olması, ve o devredeki imkansızlıktan dolayı vejetasyon devresinin başlangıç ve bitiş tarihleri arasındaki yağış değerleri yerine, mevsimlik yağışları esas alması ve Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünden sağladığımız 1975–2006 dönemine ait verilerle, Trakya'daki istasyonların rasat sürelerini daha uzun bir devreye dayandırma düşüncesi, bizi Trakya'da vejetasyon devresini ve bu devredeki yağışları yeniden gözden geçirmeye yöneltmiştir. Çalışmada, yukarıda belirtilen nedenlerle, bitkilerde büyümeyi başlatan

1 Y.Dönmez, *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*. 1990, s. 29

2 S. Erinç, *Vejetasyon Coğrafyası, Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 92, İstanbul: 1977, s. 30*

3 J. Tivy, *Biogeography, Hong Kong 1979, s. 52*

4 İ. Atalay, *Türkiye'de Vejetasyon Sürelerinin Dağılımı, A.Ü. Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Sayı 7, Ankara 1976, s. 267.*

5 *Doktora tezinde, vejetasyon süresini, Erinç'in kabul ettiği 5-8°'deki günlük sıcaklıkların ortalamasına göre belirleyen Güngördü'ye göre, kriter olarak alınan değerlerde süreklilik, kısa süreli sapmalarda aranmamalıdır. Güngördü, kriter değerden 3-4 günlük bir düşüşün yetişme devresini kesintiye uğratmayacağı görüşündedir (M. Güngördü, Güney Marmara Bölümünün (doğu kesimi) Bitki Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1982, s.12).*

ve büyümeyi durduran değer olarak, günlük ortalama sıcaklığı 8°'nin üstündeki sıcaklıklar alınmış, 8°'nin altına inen 2- 3 gün gibi kısa süreler yetiştirme devresine dahil edilmiştir. kısa süreli devreler hesaba katılmamıştır.

Çalışmaya temel oluşturan aylık ve yıllık ortalama yağış değerleri için hazırlanan tabloda (1.tablo) ilk sütunda 1929–1970 dönemine, ikinci sütunda 1975–2006 dönemine ait değerlere yer verilmiş, üçüncü sütunda ise, Trakya'daki meteoroloji istasyonlarının yağış değerlerini daha uzun bir devreye dayandırmak için, bu iki dönemin ortalaması olan değerler gösterilmiştir⁶.

Gelibolu yarımadasını temsil etmek üzere tabloya Çanakkale istasyonunu eklenmesi, Gelibolu istasyonunu rasat süresinin çok kısa olması nedeniyle.

Rubner'in ileri sürdüğü günlük ortalama sıcaklığı 10° olan günleri esas alarak Dönmez, 1929–1970 dönemine ait değerlerine göre, Trakya'daki istasyonlarda vejetasyon süresini, Edirne, Lüleburgaz ve Çorlu'da 210 gün, diğer istasyonlarda 240 gün olarak belirlemiştir.⁷ Kriter olarak 8°'nin üstündeki günlük sıcaklık ortalamalarını esas alarak 1929–2006 dönemi için bizim yaptığımız belirlemelere göre ise Trakya'daki istasyonlarda vejetasyon devresinin süreleri daha farklıdır (2.Tablo). Bitkilerde büyümeyi başlatan ve sona erdiren günlük ortalama sıcaklığı 10°'den 8°'ye indirmek, kuşkusuz, yetiştirme devresinin süresini uzatacaktır. Bunun yanında bizim çalışmamızda rasat sürelerinin yaklaşık bir misli daha uzun bir devreye dayandırılmış olması, ortaya çıkan farklılığın diğer bir nedenidir. Bu şartlar altında yaptığımız belirlemelere göre Trakya'daki istasyonlarda vejetasyon devresinin süresi, Dönmez'in belirlediğinden yaklaşık 30 gün daha uzundur. (Edirne'de 243 gün, Lüleburgaz'da 237 gün, Kırklareli'nde 240 gün, Çorlu'da 242 gün, Tekirdağ'da 252 gün, Florya'da 260 gün, Kumköy'de 267 gün, Göztepe'de 262 gün ve Çanakkale'de 269 gün) Anlaşılabileceği gibi, vejetasyon süresi karasallığın etkisi dolayısıyla Trakya'nın iç kısımlarında, kıyı kesimlerine oranla 20–30 gün daha kısadır.

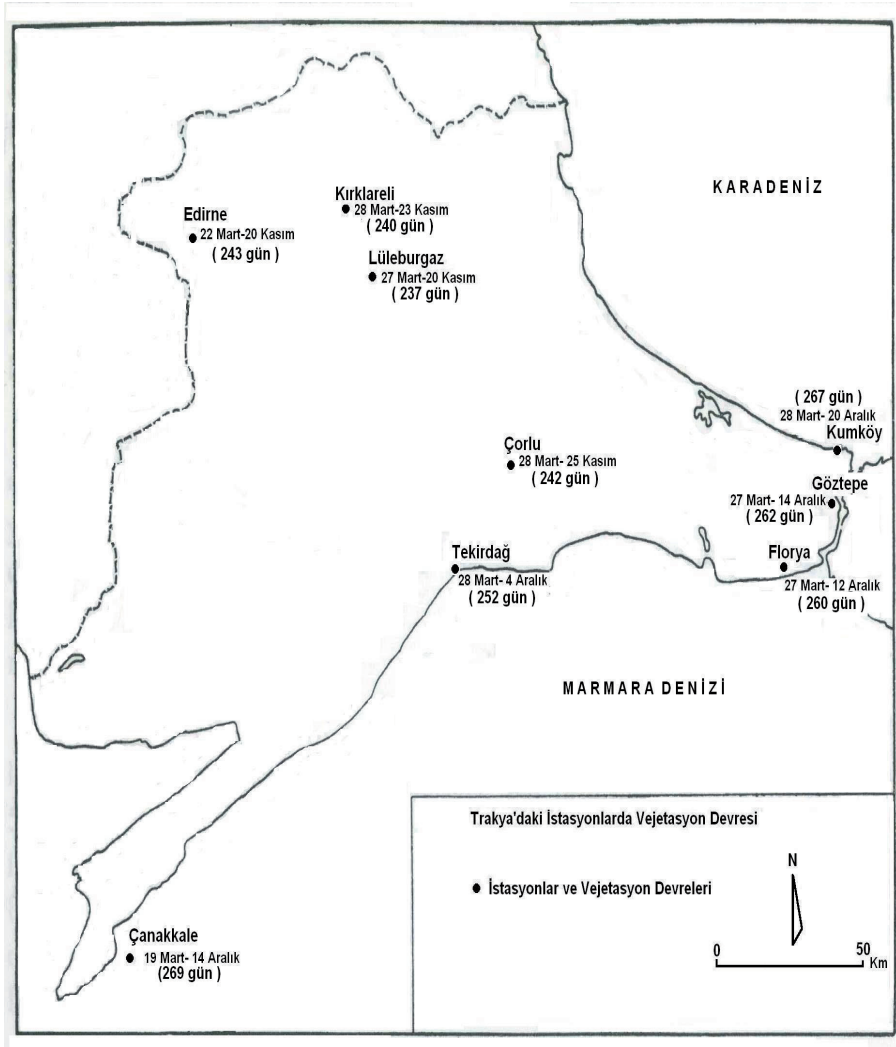
2. Sonuç

Yıllık yağış tutarları, nemli bölgelerdeki gibi yüksek değerlere erişmemekle beraber, Trakya'nın en az yağış alan iç kısımlarının bile bugün orman yetişmesine elverişli bir ortam olmasının en önemli nedenlerinden biri, vejetasyon devresindeki yağış ormanlarının oldukça yüksek değerlere erişmesidir. 1929–2006 dönemine ait değerlere göre, Trakya'daki bütün istasyonlarda vejetasyon devresine düşen yağışlar, yıllık yağış tutarlarının yarısından fazladır. Vejetasyon devresindeki yağışların, yıllık yağışa oranı Edirne'de %60,5, Lüleburgaz'da %56,2, Kırklareli'nde %58,9, Çorlu'da %57,2,

⁶ Trakya'nın yağışlarıyla ilgili daha önce yayınlanmış Kurter'in makalesi, ortalama ve gerçek değerlere göre Trakya'da yıllık yağışların dağılımını konu etmektedir (A. Kurter, Trakya'da Yıllık Yağışlar, İ.Ü. Coğrafya Enst. Derg. Sayı 20-21, İstanbul. 1974-1977, s. 71,77.). Ertlat'ın çalışması ise Trakya'da günlük yağışlar üzerinedir (E.Ertlat, Trakya'da Günlük Yağışların Şiddet Bakımından Özellikleri, Ege Üniv. Derg. Sayı 11, İzmir 2000, s. 97-110).

⁷ Y.Dönmez, a.g.e. s. 29

Tekirdağ'da %59,1, Florya'da %58,5, Kumköy'de %66,2, Göztepe'de %61,4 ve Çanakkale'de %57,6'dır. Bunun yanında vejetasyon devresi dışındaki aylarda (büyük kısmı kış aylarında) düşen yağışların, toprakta birikeceği ve yetiştirme devresi başlangıcında terleme ve buharlaşmanın yol açacağı su noksanının, toprakta birikmiş olan bu sudan karşılanabilecek olması da gözönüne alınır, Trakya'nın en kurak iç kesimlerinde bile ağacın yetişmesinin ve kuru ormanlar oluşturmasının nedeni anlaşılır.

Harita: Trakya'daki İstasyonlarda Vejetasyon Devresi

1.Tablo: Trakya'daki Meteoroloji İstasyonlarının Yıllık Ortalama Yağış Tutarları (mm)*

İSTASYON	Rasat Yılı	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
EDİRNE	30	65	48	43	48	48	57	34	23	30	59	79	73	609
	31	52	45	48	48	56	38	31	28	34	50	74	68	572
	61	59	47	46	48	52	48	33	26	32	55	77	71	590
LÜLEBURGAZ	28	68	51	45	42	47	54	28	17	31	54	76	75	588
	31	61	42	50	48	45	40	32	15	26	58	77	79	573
	59	64	47	48	45	46	47	30	16	28	56	76	77	580
KIRKLARELİ	24	68	39	40	37	56	62	26	22	24	46	67	74	561
	31	52	39	42	45	51	50	26	23	25	48	73	65	539
	55	60	39	41	42	53	56	26	23	24	47	70	69	550
ÇORLU	24	71	46	45	38	43	40	18	22	25	49	76	82	557
	31	60	48	46	47	46	36	28	21	31	54	73	77	567
	55	65	47	46	43	44	38	23	21	28	52	75	80	562
TEKİRDAĞ	30	69	54	52	42	36	39	22	9	25	56	86	83	575
	31	64	49	51	45	41	38	26	17	32	58	74	80	575
	61	67	52	51	44	39	38	24	13	29	57	80	81	575
FLORYA	24	86	69	63	38	29	23	22	21	40	64	88	91	634
	30	82	63	55	51	29	31	25	25	31	71	84	102	649
	54	84	66	59	44	29	27	24	23	36	67	86	97	642
KUMKÖY	30	97	64	73	45	38	29	20	52	58	85	95	109	765
	31	102	70	71	49	37	36	28	56	62	92	100	131	834
	61	100	67	72	47	38	32	24	54	60	89	97	120	800
GÖZTEPE	50	92	74	65	45	32	22	21	26	49	66	86	108	685
	31	87	66	60	49	32	26	27	33	37	76	93	108	694
	72	89	70	62	47	32	24	24	29	43	72	90	108	690
ÇANAKKALE**	50	98	71	67	40	29	23	11	8	24	46	86	105	607
	31	90	62	62	51	34	21	13	4	17	46	94	106	600
	81	94	66	64	46	32	22	12	6	20	46	90	106	604

* Her istasyonda, 1.Satır 1929–1970 dönemine, 2.Satır 1975–2006 dönemine, 3.Satır 1929–2006 dönemine ait değerleri gösterir.

**Çanakkale, Gelibolu istasyonunun rasat süresinin çok kısa olması nedeniyle Gelibolu yarımadasını temsil etmesi nedeniyle alınmıştır.

2.Tablo: Trakya'daki İstasyonlarda Vejetasyon Devresindeki Yağışlar

İstasyon	Rasat süresi (Yıl)		Vejetasyon devresi				1929–2006 Dönemindeki Yıllık ort. Yağış (mm)
	Sıcaklık	Yağış	Tarih	Gün	Yağış tutarı (mm)	Yıllık yağışa oranı (%)	
EDİRNE	74	61	22 Mart–20 Kasım	243	357	60,5	590
LÜLEBURGAZ	71	59	27 Mart–20 Kasım	237	326	56,2	580
KIRKLARELİ	37	55	28 Mart–23 Kasım	240	324	58,9	550
ÇORLU	62	55	28 Mart–25 Kasım	242	322	57,2	562
TEKİRDAĞ	61	61	28 Mart–4 Aralık	252	340	59,1	575
FLORYA	64	54	27 Mart–12 Aralık	260	376	58,5	642
KUMKÖY	49	30	28 Mart–20 Aralık	267	530	66,2	800
GÖZTEPE	71	72	27 Mart–14 Aralık	262	424	61,4	690
ÇANAKKALE*	71	81	19 Mart–14 Aralık	269	348	57,6	604

* Çanakkale, Gelibolu Yarımadasını temsil etmek üzere alınmıştır.

3. Kaynakça

1. ATALAY, İ., Türkiye'de Vejetasyon Sürelerinin Dağılışı, A.Ü. Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Sayı 7, Ankara 1976.
2. ATALAY,İ., Türkiye Vejetasyon Coğrafyasına Giriş, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:19, İzmir, 1983.
3. ATALAY,İ., Vejetasyon Coğrafyasının Esasları, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1990.
4. ATALAY,İ., Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniv. Basımevi Bornova, İzmir, 1994.
5. AYDINÖZÜ, D., Küre Dağları Doğu Kesiminin Bitki Coğrafyası (Basılmamış Doktora Tezi), İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2002.
6. DÖNMEZ, Y., Kocaeli Yarımadasının Bitki Coğrafyası, İ.Ü.Yayın No:2620,Coğr. Enst. Yayın No:12, İstanbul, 1979.
7. DÖNMEZ, Y., Trakya'nın Bitki Coğrafyası, İstanbul, 1990.
8. DMİ, Elektronik Bilgi İşlem Müdürlüğü, Ankara.
9. ERLAT, E., Trakya'da Günlük Yağışların Şiddet Bakımından Özellikleri, Ege Üniv. Derg. Sayı 11, İzmir 2000.
10. ERİNÇ, S., Vejetasyon Coğrafyası, İstanbul, 1977.
11. GÜNGÖRDÜ M., Güney Marmara Bölümünün (Doğu Kesimi) Bitki Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1982.
12. İNANDIK, H., İstanbul, Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş, İstanbul Üniv.Coğrafya Enst. Yay. No: 32, İstanbul, 1965.
13. KURTERA., Trakya'da Yıllık Yağışlar, İ.Ü. Coğrafya Enst. Derg. Sayı 20-21, İstanbul. 1974-1977.
14. TIVY J, Biogeography, Hong Kong, 1979.